

ІНТЕРАКТИВНА ЛЕКЦІЯ ЯК СУЧАСНА ФОРМА НАВЧАННЯ
В ЗАКЛАДАХ ФАХОВОЇ ПЕРЕДВИЩОЇ ОСВІТИINTERACTIVE LECTURE AS MODERN FORM OF EDUCATION
IN PROFESSIONAL PREVENTIONAL EDUCATION INSTITUTIONS

Сучасна ситуація в підготовці фахівців і тенденції розвитку фахової передвищої освіти визначають кардинальну зміну підходів до організації освітнього процесу у професійній школі. Уведення системи багаторівневої освіти, створення єдиного освітнього простору відповідно до стандартів фахової передвищої освіти, реалізація компетентнісного підходу зумовлюють необхідність нового підходу до організації навчання. Викладач закладу фахової передвищої освіти має не лише виконувати функцію транслятора наукових знань, а й уміти обирати оптимальну стратегію викладання, використовувати сучасні освітні технології, спрямовані на створення творчої атмосфери освітнього процесу. Акцент у такій діяльності переноситься на партнерство, співуправління, а характер взаємин викладача та здобувачів освіти можна визначити як «суб'єкт – суб'єкт».

У статті проводиться аналіз ролі, значущості та можливостей застосування інтерактивної лекції як сучасної форми організації навчального процесу в закладах фахової передвищої освіти. Надається характеристика переваг і особливостей інтерактивної лекції, шляхом узагальнення теоретичного матеріалу. Виділено три інтерактивні методи, що є результативними у створенні навчального процесу. Також було проаналізовано різні види інтерактивної лекції, які активно можуть застосовуватися в навчальному процесі: лекції-візуалізації, лекції-пресконференції, лекції із запланованими помилками. Наголошено, що основна мета викладача під час організації інтерактивних форм лекцій полягає в тому, щоби здобувачі освіти відчували свою самостійність у вивченні навчального матеріалу. Було виділено основні переваги під час реалізації інтерактивних лекцій у професійній освіті для викладачів, для студентів та для всього освітнього процесу загалом. Виявлено, що сучасні інтерактивні лекції мають містити елементи проблемності, лекції мусять бути мобільними та гнучкими, щоби викладачі та здобувачі освіти могли змінювати свою діяльність під час занять, важлива також наявність зворотного зв'язку. Результати проведеного аналізу використання цих видів лекцій говорять про оптимальність та результативність інтерактивної лекції як форми організації навчального процесу.

Ключові слова: інтерактивна лекція, навчальний процес, навчальна дисципліна, викладач, здобувачі освіти, лекція-візуалізація, лекція-пресконференція, лекція із запланованими помилками, компетенції, компетентнісний підхід.

новими помилками, компетенції, компетентнісний підхід.

The current situation in the training of specialists and trends in the development of professional higher education determine a radical change in approaches to the organization of the educational process in vocational school. The introduction of a system of multilevel education, the creation of a single educational space in accordance with the standards of professional higher education, the implementation of the competency approach, necessitate a new approach to the organization of education. The teacher of the institution of professional higher education must perform not only the function of a translator of scientific knowledge, but also be able to choose the optimal teaching strategy, use modern educational technologies aimed at creating a creative atmosphere of the educational process. The emphasis in such activities is shifted to partnership, co-management, and the nature of the relationship between teacher and students can be defined as subject-subject.

The article analyzes the role, significance and possibilities of using interactive lectures as a modern form of organization of the educational process in institutions of professional higher education. The characteristics and features of the interactive lecture are described by generalizing the theoretical material. There are three interactive methods that are effective in creating a learning process. Different types of interactive lectures that can be actively used in the educational process were also analyzed: lectures-visualizations, lectures-press conferences, lectures with planned mistakes. It is emphasized that the main purpose of the teacher in organizing interactive forms of lectures is to ensure that students feel independent in the study of educational material. The main advantages in the implementation of interactive lectures in vocational education for teachers, students and for the whole educational process in general were highlighted. It was found that modern interactive lectures should contain elements of problems, lectures should be mobile and flexible, so that both teachers and students can change their activities during classes, it is also important to have feedback.

The results of the analysis of the use of these types of lectures indicate the optimality and effectiveness of interactive lectures as a form of organization of the educational process.

Key words: interactive lecture, educational process, educational discipline, teacher, students, lecture-visualization, lecture-press conference, lecture with planned mistakes, competencies, competence approach.

УДК 377.5

DOI <https://doi.org/10.32843/2663-6085/2021/41/1.21>

Жуковська І.О.,

викладач вищої категорії,
викладач-методист циклової комісії
харчових технологій

Відокремленого структурного підрозділу
«Фаховий коледж харчових технологій
та підприємництва Дніпровського
державного технічного університету»

Постановка проблеми в загальному вигляді.

Наявні натеper тенденції розвитку фахової передвищої освіти включають оновлення форм проведення навчального заняття, серед яких значну роль відіграє інтерактивна лекція. Застосування компетентнісного підходу, реалізація стандартів

фахової передвищої освіти, запровадження нової багаторівневої системи підготовки також актуалізують проблему розроблення та використання в навчальному процесі нових форм навчання.

Так, інтерактивна лекція є результативним способом організації навчального процесу в освітніх

організаціях професійної освіти з метою підвищення рівня професійної підготовки здобувачів освіти. Викладач тепер виступає координатором і консультантом, що сприяє успішному засвоєнню знань, умінь і навичок здобувачів освіти [4]. І застосовує сучасні методи, серед яких інтерактивна лекція.

Використання інтерактивної лекції як форми організації навчального заняття є пріоритетним напрямом підвищення рівня професійної підготовки. Інтерактивна лекція безпосереднім чином взаємопов'язана з тенденціями розвитку професійної освіти, є ефективним шляхом навчання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Питанням вивчення й аналізу ролі та значущості інтерактивних форм проведення занять, зокрема й інтерактивної лекції, цікавилися багато дослідників, серед яких В.А. Сластенін, В.С. Дяченко, Т.С. Паніна, Л.М. Вавілова, Л. Бауер, М.О. Леоніна та багато інших.

Так, В.А. Сластенін вважає, що інтерактивна лекція – це лекція, де викладач застосовує інтерактивні методи навчання, які є системою методів та прийомів, які безпосередньо виражають форму навчальної взаємодії між викладачем та здобувачами освіти.

Інтерактивна лекція, на думку В.С. Дяченко, є лекцією, яка ґрунтується на діалоговій формі взаємодії викладача та здобувачів освіти в рамках навчального процесу. Тобто інтерактивна лекція – це занурення здобувачів освіти в активне обговорення, під час якого в них розвивається вміння діяти спільно.

Л.М. Вавілова та Т.С. Паніна називають такі переваги інтерактивної лекції:

- застосування в освітній організації інтерактивної лекції дає можливість контролювати ступінь засвоєння здобувачами освіти різних знань, умінь та навичок;

- інтерактивна лекція підвищує ступінь залучення як викладача, так і здобувачів освіти в розв'язання проблем, що, безсумнівно, робить обговорення проблеми цікавішим, дає деякий заохочувальний поштовх до пошуку рішень та відповідей.

Отже, інтерактивна лекція робить навчальний процес більш осмисленим і спонукає здобувачів освіти до здійснення конкретних дій:

- інтерактивна лекція формує та розвиває навички самостійного неординарного мислення, здатності бачення проблемних ситуацій та шляхів виходу з них, вміння аргументувати свою позицію [1];

- інтерактивна лекція дає можливість прискорити та покращити процес засвоєння матеріалу здобувачами освіти [3].

Мета статті полягає в аналізі значущості та ролі інтерактивної лекції як форми проведення

навчального заняття, а також можливостей її застосування в навчальному процесі. Для досягнення поставленої мети необхідно вирішити такі завдання:

- виявити та позначити проблему оновлення лекції як форми проведення навчального заняття;
- виділити та проаналізувати переваги й особливості інтерактивної лекції;

- розробити інтерактивні прийоми, які можна застосовувати на лекції;

- провести аналіз та характеристику різних видів інтерактивної лекції;

- провести аналіз результатів застосування інтерактивної лекції в навчальному процесі.

Далі потрібно докладніше зупинитися на аналізі та характеристиці особливостей і переваг інтерактивної лекції.

Виклад основного матеріалу. Натепер викладачі здебільшого вважають, що лекція є застарілою формою проведення навчального заняття. Однак у сучасних умовах вона набуває нових рис і актуальності. Л. Бауер визначає лекцію як метод організації навчального процесу, за допомогою якого викладач в усному вигляді надає здобувачам освіти навчальну інформацію. Отже, в умовах лекції ключовою метою здобувачів освіти є безпосереднє отримання та засвоєння навчальної інформації на певну тему.

Не варто зводити інтерактивну лекцію до простого надання навчальної інформації, якою вона є в разі використання традиційних методів її організації. У зв'язку із цим напрошується висновок про перегляд традиційних форм проведення лекції, що досягається шляхом розроблення та застосування інтерактивних методів.

1. Перший спосіб ставить перед викладачем завдання активізувати групову діяльність учнів у час проведення ним лекції [4]. Наприклад, можна опитувати на тему лекції всіх студентів для групового обговорення, а не кожного окремо. Це безпосередньо сприятиме активізації групової роботи здобувачів освіти, а спільне рішення навчальних завдань найефективніше. У вирішенні навчальних завдань братиме участь максимальна кількість учасників. Здобувачі освіти будуть вчитися аргументувати свою позицію, а також вести дискусію.

2. Застосування інтерактивних форм організації навчального процесу, серед яких інтерпретація здобувачами освіти різних схем та таблиць, ухвалення викладачем та здобувачами освіти спільних рішень, спільне розв'язання поставлених проблем, здійснення здобувачами освіти самостійних розрахунків і обчислень [4].

3. Останній метод – здійснення оцінки засвоєної навчальної інформації. Опитування здобувачів освіти викладач може робити як групами, так і індивідуально. Також викладач може сам вирішити, чи варто попереджати здобувачів освіти

про опитування заздалегідь, давши час для підготовки. Опитування можна проводити за допомогою видачі здобувачам освіти спеціальних карток із написаними на них питаннями. Опитування необхідне також для оцінки розуміння здобувачами освіти засвоєної навчальної інформації, а також із метою виявлення чинних у здобувачів освіти проблем у розумінні тієї чи іншої теми [5]. Наприкінці лекції викладач може виділити час на написання письмових відповідей на заздалегідь підготовлені запитання. Початок наступної лекції викладач може присвятити обговоренню результатів письмового завдання.

Тож викладач може опитати здобувачів освіти щодо безпосередньої лекції. Він може поставити запитання щодо труднощів у розумінні, які могли виникнути у здобувачів освіти, значних питань, які, на їхню думку, залишилися поза увагою, а також проблем, що залишилися невирішеними, ключової думки проведеної лекції, частини лекції, яка, на їхній погляд, є не обов'язковою та незначною.

Якщо говорити про переваги інтерактивної лекції, то дослідник М.О. Леонова виділяє нижчезазначені.

Так, для викладача перевага – це можливість надання зворотного зв'язку зі здобувачами освіти, що безпосередньо дає можливість йому поліпшити лекцію, виявити її недоліки, зрозуміти, наскільки лекція важка в засвоєнні, допомогти здобувачам освіти безпосередньо в розв'язанні проблем та суттєвих питань, що виникли. Викладач може також виявити, яка частина лекції є найбільш проблематичною щодо її розуміння.

Переваги інтерактивної лекції для здобувачів освіти – це можливість запам'ятати навчальну інформацію на більш тривалий період, а також можливість отримати від викладача допомогу та підтримку в засвоєнні складних для розуміння частин лекції.

Для навчального процесу переваги також очевидні. Так, навчальний процес стає найбільш ефективним, оптимальним, адже викладач під час проведення інтерактивної лекції не лише здійснює аналіз своєї безпосередньої педагогічної діяльності, а також робить деякі висновки про свою роботу, змінює будь-які її аспекти. Здобувачі освіти, своєю чергою, починають поводитися зовсім по-іншому, не просто записують навчальну інформацію, а безпосередньо беруть участь у власному пізнанні та засвоєнні матеріалу.

Під час проведення викладачем інтерактивної лекції необхідно, щоб учні зрозуміли, що педагогу необхідно ставити питання про різні проблемні аспекти, які їм самостійно важко засвоїти. Вони повинні також зрозуміти, що викладач організовує лекції відповідно до потреб та можливостей здобувачів освіти, а всі проблемні моменти лекції він пояснить їм, допоможе успішно засвоїти та

запам'ятати на тривалий період. Це сприяє появі між викладачем та здобувачами освіти співпраці.

Проведення інтерактивної лекції можна вважати вдалим, якщо на ній була створена атмосфера співпраці, спільного пошуку рішень із застосуванням дискусій, а також якщо лекція змогла прикувати увагу студентів, видалася їм цікавою.

Є кілька видів інтерактивних лекцій, серед яких лекція-візуалізація, лекція-пресконференція, лекція із запланованими помилками.

Так, лекція-візуалізація спрямована на те, щоб навчити здобувачів освіти не тільки запам'ятовувати навчальну інформацію, а й перетворювати її на візуальну форму. Лекція-візуалізація закріплює у здобувачів освіти професійне мислення, що досягається за допомогою здійснення ними виділення найважливіших аспектів лекції, а також систематизації їх.

Підготовка викладача до лекції-візуалізації в основному полягає в перетворенні лекційного матеріалу на візуальну форму, щоб згодом, під час проведення лекції надати здобувачам освіти навчальну інформацію за допомогою технічних засобів відтворення інформації, а також різних рис, схем, таблиць, діаграм і малюнків.

Тож із метою допомоги викладачеві, підвищення у здобувачів освіти активності та залучення до навчального процесу до підготовки цього виду лекцій можуть запрошуватися і здобувачі освіти. Так, під час лекції викладачем можуть застосовуватися підготовлені завчасно здобувачами освіти слайди для презентації на тему лекційного заняття.

Під час проведення лекції викладач конструктивно коментує підготовлену та надану у візуальній формі навчальну інформацію, водночас детально розкриває тему навчального заняття. Лекцію-візуалізацію найбільш ефективно застосовувати в разі ознайомлення здобувачів освіти з новим розділом дисципліни та в подібних випадках. Студентам має стати цікаво засвоїти запропоновану тему, а візуальна форма робить подачу навчального матеріалу цікавішою для них, ніж за використання традиційних методів.

Лекція-пресконференція також є дуже ефективною формою проведення лекції. Ця форма схожа на традиційне проведення пресконференції, але з деякими змінами. Так, на початку лекції викладач називає здобувачам освіти тему і просить їх письмово поставити йому питання, що виникли. Здобувачі освіти протягом декількох хвилин формулюють питання, записують їх, а потім передають безпосередньо викладачеві. Далі викладач сортує їх та починає зачитувати навчальний матеріал. Отже, лекція викладається як взаємопов'язане розкриття теми, яке являє собою відповіді на поставлені здобувачами освіти питання. Наприкінці лекції педагог оцінює поставлені студентами

питання, відповідає на додаткові. Лекцію-пресконференцію можна застосовувати як на початку, так і в середині та наприкінці освоєння навчальної дисципліни.

Так, на початку проходження курсу ключова мета цієї лекції – визначити ступінь підготовленості здобувачів освіти до засвоєння навчальної інформації, виявити їхнє ставлення до дисципліни, що вивчається, а також виявити їхні потреби й інтереси.

У середині проходження навчальної дисципліни цей вид лекції дає можливість викладачу повернути найбільшу увагу тих, хто навчається, до важливих аспектів теми, що вивчається, а також уточнити свої уявлення про ступінь засвоєння здобувачами освіти навчальної інформації. Здобувачі освіти, своєю чергою, систематизують отримані знання, а також коригують власні помилки, щоби згодом бути готовими до семінарських занять.

Наприкінці вивчення навчальної дисципліни цей вид лекції дає можливість підбити підсумки спільної роботи як викладачу, так і здобувачам освіти.

Лекція із запланованими помилками необхідна для формування викладачем у здобувачів освіти навичок оперативного аналізу різних професійних ситуацій, умінь виступати в ролі рецензентів і експертів, а також знаходити помилки. Готуючись до проведення цього виду лекції, викладач закладає в її зміст перелік помилок поведінкового та змістовного характеру. Він складає список даних помилок, але розкриває його здобувачам освіти лише наприкінці лекції, коли вони вже були виявлені та виправлені. Здобувачі освіти під час проведення даної лекції шукають ці помилки та виправляють їх. Пошук та виправлення помилок здійснюється упродовж приблизно п'ятнадцяти

хвилин. Здобувачі освіти можуть шукати помилки як індивідуально, так і спільно з викладачем або один з одним.

Висновки. Отже, сучасна лекція, що проводиться з позицій інтерактивного навчання, має: бути проблемною за змістом і проведенням; бути гнучкою за структурою, даючи можливість лектору вносити корективи протягом занять, з урахуванням реакції у відповідь слухачів, одержуваної на основі зворотного зв'язку.

Аналіз отриманих результатів показав, що інтерактивна лекція є оптимальною й ефективною формою організації навчального процесу.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Иляшенко Л.К., Мешкова Л.М. Влияние инновационных и традиционного методов обучения на формирование основы профессиональной подготовки студентов технического вуза. *Перспективы науки*. 2012. Вып. 5 (32). С. 35–38.
2. Новикова А.В. Опыт использования информационных интерактивных образовательных технологий в техническом вузе. *XXI век: итоги прошлого и проблемы настоящего плюс*. 2014. Вып. 6 (22). С. 239–242.
3. Маркова С.М., Наркозиев А.К. Методика исследования содержания профессионального образования. *Вестник Мининского университета*. 2019. № 1. Т. 7. С. 2.
4. Миралиев А.М., Шарипов Ф.Ф. Проблема информатизации высшей школы. *Вестник Педагогического университета*. 2014. Вып. 2 (57). С. 16–22.
5. Шарипов Ф.Ф. Педагогические условия использования информационно-коммуникационных технологий в учебно-воспитательном процессе вуза. *Вестник Педагогического университета*. 2013. Вып. 2 (51). С. 146–149.